

Preservación digital, o com fer accessible la informació fins a l'eternitat

Térmens, Miquel. *Preservación digital*. Barcelona: UOC, 2013. 110 p.

Lluís Vicente

lvicente@ateneubcn.org

Des de fa molts anys, en Miquel Térmens ens explica que la preservació digital és un problema que va més enllà de l'ús i l'aplicació de tecnologia. Qüestions organitzatives, econòmiques i legals, a més de les tecnològiques, s'han de tenir presents en qualsevol sistema de preservació que vulgui ser eficient i sostenible. Sota aquesta premissa, Térmens ha escrit el llibre *Preservación digital*, obra que detecta els principals problemes, explica models, exposa tècniques i estàndards, mostra bones pràctiques del nostre i d'altres sectors, i finalitza amb diverses recomanacions a l'hora de crear un Pla de Preservació.

Per començar, la preservació digital neix de la necessitat de garantir l'accés a llarg termini a la informació generada en el passat o el present. L'obsolescència de la tecnologia, dels formats, dels suports i dels dispositius de lectura o d'emmagatzematge ens obliguen a aplicar tècniques ac-

tives de preservació d'informació. Aquestes tècniques, que es complementen a d'altres més habituals com la conservació o la seguretat informàtica, han de servir per superar la fragilitat de les dades davant dels possibles canvis, eliminacions involuntàries o pèrdues d'integritat. Però això no és tot, hem de plantejar-nos preguntes que han de trobar una resposta raonada i documentada: Qui són els responsables de la preservació digital? Quins costos es preveuen i com es finançaran en el futur? Quina legislació regeix per als documents preservats?

Un cop tenint clar què és la preservació i on hem de centrar la nostra atenció, Térmens ens descriu de manera clara el model OAIS (*Open Archival Information System*), que es va elaborar els anys 90, però manté, com a bon clàssic, tota l'actualitat. OAIS és un model teòric que contempla els controls d'entrada d'objectes digitals (ingesta), com es guarden (emmagatzematge), com es descriuen i es recuperen (gestió de dades), com i qui ha de poder entrar a la informació que s'ha guardat (accés), i finalment, com es mantenen controls de vigilància de l'operativitat i dels objectes, els softwares i els dispositius (preservació). Aquestes polítiques han de tenir present la possible migració de formats i manteniment de software i hardware.

©istockphoto/Catalin Plesea

A partir d'aquí, passant de la teoria a la pràctica, els sistemes de preservació digital treballen amb grans volums de dades, motiu pel qual s'ha d'automatitzar al màxim totes les operacions. Entre aquestes tècniques, l'autor en destaca quatre.

La primera, el refresc de suports, implica el manteniment de suports d'emmagatzemament de qualitat, la migració a nous suports i la instal·lació de sistemes que minimitzin els riscos de patir alteracions físiques. La segona és la migració de formats, que suposa que s'han de tenir presents els riscos de pèrdua de propietats o funcionalitats, la gran quantitat d'esforços tècnics i econòmics que s'han d'assumir, i finalment, els temps en funció del volum de dades i objectes digitals. La tercera és l'emulació, que sembla el mètode més eficient, implicant la creació d'un entorn similar a l'anterior tant per al software com per al hardware. Per últim, es parla de l'anàlisi forense com a forma d'interpretar, documentar i transferir dades que han perdut el seu context o procedència.

En aquest context pràctic, el llibre mostra diverses eines (algunes programades amb software lliure, altres en pro-

pietari) per a la comprovació de formats, integritat, transferència d'arxius; i també se'ns presenten estàndards de metadades com METS i PREMIS.

L'obra també mira el que s'està fent en altres sectors propers i en el nostre. Des de fa anys, editorials, cadenes de televisió, productores de vídeo o cinema han implementat sistemes de preservació. En alguns casos, han hagut d'estructurar els seus arxius amb XML; en d'altres, aplicar esquemes d'ingesta com NISO, o han hagut d'abandonar suports i assumir importants costos de migració. Hi ha una menció especial a les xarxes socials, on es genera un ric contingut per poder entendre la nostra societat.

La dificultat de preservar aquestes dades radica que ni els usuaris, ni les empreses són agents actius en la seva salvaguarda. Tanmateix, ja es troben iniciatives com la de la Library of Congres amb Twitter. El capítol es complementa amb d'altres col·lectius o tipologies de dades com els científics, les webs, els correus electrònics, l'art o la documentació de les administracions públiques. Per últim, troben el cas dels arxius i les biblioteques, on destaca l'estratègia cooperativa de la Biblioteca de Catalunya amb COFRE o la contractació de serveis com Duraspace.

El llibre, després de tot aquest recorregut teòric, pràctic, amb un interessant exercici de *benchmarking*, ens porta a l'elaboració d'un Pla de Preservació. Per iniciar el pla primer s'han de definir els objectius, plantejar qüestions com quin serà el creixement dels continguts, si això comportarà un increment d'ús, com es gestionaran les incidències o els atacs informàtics. Tèrmins ens fa situar el nostre pla en quatre nivells: disposar de sistemes de còpia de seguretat fiables, establir controls de qualitat dels serveis, realitzar auditories de seguretat i intentar establir sistemes informàtics redundants.

Per acabar la ressenya, cal dir que es tracta d'un llibre que haurien de llegir tots aquells professionals que participin en projectes de biblioteques o repositoris digitals, que necessitin assegurar la pervivència dels arxius digitals que gestionen o vulguin recuperar dades que s'han perdut. En

poc més de cent pàgines, l'autor posa els accents en allò que hem de tenir present, donant exemples i noms de programes, empreses o institucions que estan afrontant la problemàtica. En cap cas s'obvia que es tracta d'un repte important, ja que preservar neix d'un problema d'uns i zeros, però donar resposta implica planificar i organitzar processos, aplicar i revisar tecnologia, cooperar i col·laborar amb els altres, i sobretot, aconseguir els recursos econòmics necessaris.